

Filosofie voor een breed publiek 2019-2020

Titel: *gelijk!*
over vrijheid en broederschap

Toelichting:

In de ons omringende werkelijkheid zijn bij elkaar passende verschijnselen waar te nemen waarbij elk van die verschijnselen in mindere of meerdere mate verschilt van andere. Zo is elke golf in de zee net even anders dan andere, en heeft elke wolk een eigen vorm. Ook elke ster en planeet heeft (voor zover bekend) specifieke eigenschappen. In de natuur is geen blaadje exact gelijk aan andere en heeft elke panter zijn eigen vlekpatroon.

Hetzelfde geldt voor mensen. We vormen één soort, maar elk individu is op veel verschillende terreinen uniek. Mensen hebben baat bij en last van hun taal, die verschillen egaliseert en veronachtzaamt. En ze hebben vaak moeilijk te verenigen behoeftes: onderdeel uitmaken van een groter geheel, 'erbij horen', en zich onderscheiden als individu.

Ons tijdsgewricht wordt gekenmerkt door zowel schaalvergroting als individualisering. Grote samenwerkingsverbanden als multinationale ondernemingen, NAVO, EU en VN roepen als vanzelf tegenbewegingen op in de vorm van regionale afscheiding, cocooning en wantrouwig cynisme. Ook moderne politiek wordt nog steeds sterk gestuurd door idealen uit de Verlichting, zoals geformuleerd in de Franse Revolutie en de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring. Wat begon als één samenhangend eisenpakket (vrijheid, gelijkheid, broederschap, oorspronkelijk aangevuld met gerechtigheid), werd al snel een onoverzichtelijk geheel van elkaar bestrijdende partijen en ideologieën, in de Romantiek overgoten met een mythologisch sausje.

In Nederland verdedigde in de naoorlogse periode elke zuil zijn eigen gelijk. Deze verzuiling is nagenoeg verdwenen. Wat rest, is een mix van consumentisme, kapitalisme, populisme, ongericht protest, en prioriteiten die elkaar vaak moeilijk verdragen. Voor deze 28^e serie lezingen hebben we een zevental deskundigen gevraagd om ons vanuit verschillende historische, filosofische en ideologische invalshoeken te voorzien van gereedschap om in deze turbulente tijd meer grip te krijgen op onszelf en onze samenleving, waar mondige burgers steeds meer klant worden, gekleurde hesjes eigen gelijk etaleren en boze witte mensen nieuws faken.

13 oktober 2019

Onderwerp: Klassieke denkers over samenleven – de kracht van ongelijkheid

Inleiders: drs. Frank en drs. Maarten Meester

Bij Plato en Aristoteles zien we al een paradox die de ontwikkeling van vrijheid, gelijkheid en broederschap zal blijven bepalen. Mensen, zeggen deze klassieke denkers, kunnen alleen vrij zijn in een maatschappij die op ongelijkheid is gebaseerd. Uiteraard kunnen de gebroeders Meester het niet laten al vooruit te kijken naar de idee van broederschap.

10 november 2019:

Onderwerp: Franse Revolutie – idealen van Verlichting en Romantiek

Inleider: prof.dr. René Boomkens

Al ver voor de Franse Revolutie formuleerden verlichte denkers idealen als vrijheid, gelijkheid, broederschap, of combinaties ervan. Wat precies onder gelijkheid verstaan moest worden, was niet altijd duidelijk, en vrijwel altijd onderwerp van discussie. En in de praktijk was van gelijkheid vaak weinig te merken. De Franse Revolutie leidde tot Terreur en Napoléon, de Amerikaanse Onafhankelijkheid tot burgeroorlog. Wat kunnen we leren van de oorspronkelijke bedenkers van het gelijkheidsideaal, de grote ideologische denkers?

8 december 2019:

Onderwerp: Marxisme en socialisme versus liberalisme en kapitalisme – analyse van 19e eeuwse ideologieën

Inleider: dr. Thijs Lijster

Volgens socialistische bewegingen en filosofen had de bourgeoisie de idealen van de Franse Revolutie in de loop van de negentiende eeuw verkwanseld. De nieuwe politieke situatie diende vooral de bescherming van het privé-eigendom, en leidde zo tot ongelijkheid, en de onderdrukking en uitbuiting van de bezitloze onderklasse. De enige weg naar vrijheid, gelijkheid en broederschap was, aldus Marx, nog een revolutie. Wat kunnen we vandaag de dag nog leren van zijn analyse van de klassenmaatschappij?

12 januari 2020:

Onderwerp: Geld als gelijkmaker – over marktdenken en globalisering

Inleider: prof.dr. Paul Cobben

Wie geld heeft, bezit koopkracht, ongeacht wie hij verder is. Wat dat betreft lijkt geld een universele waarde te vertegenwoordigen. Er lijkt een relatie te bestaan tussen de universele waarde van het geld en de universele vrijheid van de mens. Deze relatie lijkt gestalte te krijgen in een geglobaliseerde wereld waartoe iedereen toegang heeft via de wereldmarkt. Tegelijk heeft de kredietcrisis laten zien dat deze wereldmarkt ook een bron van onvrijheid kan zijn. Wat is geld precies en wat heeft het met vrijheid te maken?

9 februari 2020:

Onderwerp: De dynamiek van emancipatie – over gelijkheid en respect

Inleider: dr. Sjaak Koenis

Emancipatiebewegingen van onderdrukte minderheden volgen vaak eenzelfde patroon: eerst wordt gefocust op gelijke behandeling, en als deze verworven is, wordt respect gevraagd (geëist) voor de eigen identiteit. Dit mechanisme heeft gevolgen voor samenlevingen, bijvoorbeeld dat door de toegenomen gelijkheid de onderlinge concurrentie wordt vergroot.

8 maart 2020:

Onderwerp: Onze 21e eeuw – individualisme, reclame en populisme

Inleider: prof.dr. René ten Bos

Onze 21e eeuw is van start gegaan met een mondiale economische crisis, de kloof tussen arm en rijk verdiept zich, milieu ontspoord, en alomtorend populisme leidt tot een soort redders in nood. We zitten allemaal in dezelfde schuit, maar hanteren een soort collectief individualisme als reddingsboei. Wat is de rol van reclame en internet in dezen? Hoe om te gaan met gemakzuchtig ongelooft?

Tijd: Zondagmiddagen van 13.30 tot 16.00 uur

Plaats: De Bres – Schoolstraat 4 – 8911 BH Leeuwarden

Kosten: Voor leden van het Humanistisch Verbond €30,-

Voor niet-leden €40,-

(kosten losse lezing €8,-)

Opgave: Door het bedrag over te maken op rekeningnummer NL 16 TRIO 0198 3836 65 t.n.v. penningmeester HV-Fryslân, onder vermelding van 'Filosofie XXVIII'. Het giro-afschrift is het bewijs van betaling; we geven geen deelnamebewijzen.

Het is ook mogelijk om contant te betalen aan de zaal.

Informatie: Werkgroep Filosofie Humanistisch Verbond Fryslân:

De Tange 5
9155 AL Raard
tel.: 0519-222022
filosofie@hvfryslan.nl
www.humanistischverbond.nl